

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Демографія

(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії

зі спеціальності

(шифр і назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедрою Управління персоналом та економіки праці, протокол№....
від..... (до 25.04.2016)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Метою проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Демографія» є детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання прикладних задач професійної діяльності .

У ході практичних занять здобувач набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з вирішення прикладних задач професійної діяльності.

Відповідно до програми навчальної дисципліни «Демографія» на практичні заняття відводиться 20 год. навчального часу.

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Демографія» проводяться у аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Проведення практичних занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – наборі завдань різного рівня складності для розв'язання їх на занятті. Практичне заняття містить проведення попереднього контролю за знаннями, уміннями і навичками здобувачів, ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язання завдань із їх обговоренням, вирішування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання

При підготовці до конкретного практичного заняття в межах виконання відповідного завдання (табл. 2.1) здобувачі формують презентацію або доповідь, яка відповідає зазначеним викладачем вимогам, та захищають його під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік тем та завдань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідне ПЗ*	Література
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль I. Теоретичні аспекти та основні категорії демографії						
1.	Тема 1. Предмет, завдання і методи демографії.	Здійснювати оцінку програми перепису населення	Вирішення практичного завдання: “Формування програми перепису населення та її апробація на конкретній цільовій групі”	2	Microsoft Excel	Основна: [1-3, 7, 10]. Додаткова: [15-20]. Інформаційні ресурси [25, 27-28].
2.	Тема 2. Джерела інформації про населення і демографічні процеси	Здійснювати оцінку рівня соціально-економічного розвитку регіону	Вирішення практичних завдань щодо аналізу рівня соціально-економічного розвитку регіону	2	-	Основна: [8-10, 14]. Додаткова: [17, 20-21]. Інформаційні ресурси [24, 26-27].
3	Тема 3. Чисельність та структура населення	Здійснювати оцінку статеві-вікової, сімейної та шлюбної структури населення	Вирішення практичних завдань з оцінки статеві-вікової, сімейної та шлюбної структури	2	-	Основна: [1-5, 12-14]. Додаткова: [15-18]. Інформаційні ресурси [24, 27-28].
4	Тема 4. Природний рух населення та його показники	Здійснювати оцінку подій природного руху населення	Вирішення практичних завдань щодо оцінки подій природного руху населення	3	-	Основна: [1-2, 9-14]. Додаткова: [15-17]. Інформаційні ресурси [24, 26-28].
5	Тема 5. Механічний рух населення та його показники	Здійснювати оцінку процесів механічного руху населення	Виконання завдань з оцінки процесів механічного руху населення	3	-	Основна: [2-5-10]. Додаткова: [19-21].

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
6	Тема 6. Відтворення населення та його показники	Здійснювати оцінку процесів відтворення населення	Вирішення практичних завдань з оцінки процесів відтворення населення	3	-	Основна: [1-3, 7, 10]. Додаткова: [15-20]. Інформаційні ресурси [25, 27-28].
Разом за змістовим модулем I				15		
Змістовий модуль II. Основні напрями демографічної політики						
7	Тема 7. Демографічне прогнозування	Здатність прогнозувати події у сфері демографічної політики	Виконання практичних завдань із демографічного прогнозування динаміки населення. Ділова гра на тему: "Демографічне прогнозування".	3	-	Основна: [8-10, 14]. Додаткова: [17, 20-21]. Інформаційні ресурси [24, 26-27].
8	Тема 8. Демографічна політика	Здійснювати оцінку заходів демографічної політики	Вирішення практичних завдань з визначення індексу розвитку людського потенціалу	2	-	Основна: [1-2, 9-14]. Додаткова: [15-17]. Інформаційні ресурси [24-28].
Разом за змістовим модулем II				5		
Разом за навчальною дисципліною				20		

*ПЗ – програмне забезпечення

3. ТИПОВИЙ ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 4

Завдання: вирішення практичного завдань щодо оцінки подій природного руху населення.

Мета заняття: оволодіння практичними навичками щодо розрахунку коефіцієнтів народження, смертності, шлюбності, розлучення, мертвонародження та коефіцієнта природного руху населення.

Основні теоретичні відомості: для вирішення даного практичного завдання здобувач повинен володіти методикою розрахунку абсолютних показників населення (чисельність населення на кінець року, абсолютний приріст та середньорічна чисельність населення); загальних коефіцієнтів природного руху населення: коефіцієнти народження, смертності, шлюбності, розлучення, природного приросту та спеціальних коефіцієнтів природного руху населення: спеціальний коефіцієнт народження, чистий спеціальний коефіцієнт народження, спеціальний коефіцієнт шлюбності.

Практичне завдання:

Чисельність населення на початок року складає 500 000 осіб, кількість народжених на протязі року 26 000 осіб, чисельність померлих – 29 000 осіб, кількість шлюбів склала 850 од., кількість розлучень склала 720 од., питома вага жінок у віці 15-49 років у загальній чисельності населення складає 44%. Визначте чисельність населення на кінець року; абсолютний приріст населення, середньорічну чисельність населення за рік; коефіцієнт народження; коефіцієнт смертності; коефіцієнт шлюбності; коефіцієнт розлучення; коефіцієнт природного приросту; коефіцієнт загального приросту населення за рік; спеціальний коефіцієнт народження, чистий спеціальний коефіцієнт народження, спеціальний коефіцієнт шлюбності. Дайте відповідь та обґрунтуйте рішення.

Хід роботи.

1. На першому етапі вирішення завдання здобувач розраховує абсолютні показники (чисельність населення на кінець року, абсолютний приріст та середньорічна чисельність населення).

2. На другому етапі здобувач розраховує загальні коефіцієнти природнього руху населення (коефіцієнти народження, смертності, шлюбності, розлучення, природнього приросту).

3. На третьому етапі здобувач розраховує спеціальні коефіцієнти природнього руху населення (спеціальний коефіцієнт народження, чистий спеціальний коефіцієнт народження, спеціальний коефіцієнт шлюбності).

4. На заключному етапі здобувач повинен зробити висновки та обґрунтувати існуючу тенденцію.

Очікуваний результат виконання завдання: формування компетентностей щодо оцінки сучасних тенденцій природнього руху населення.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Виконання кожного завдання для практичних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за завданнями та змістовними модулями

Завдання для практичних занять	Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2		Сума балів
	ЗПЗ1	ЗПЗ2	ЗПЗ3	ЗПЗ4	ЗПЗ5	ЗПЗ6	ЗПЗ7	ЗПЗ8	
Максимальна кількість балів	3	5	5	5	3	5	5	5	36

ЗПЗ – завдання для практичних занять.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності здобувача та іншої академічної документації.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

5.1. Основна

1. Борисов В. А. Демография : учеб. пособ. / В. А. Борисов. – М. : NOTA VENE, 2008.– 350 с.
2. Валентей Д. И. Демография : состояние и перспективы : учеб. пособ. / Д. И. Валентей. – М. : МГУ, 2007. – 247 с.
3. Волгина Н. А. Демография : учеб. пособ. / Н. А. Волгина. – М. : Из-во РАГС, 2009. – 303 с.
4. Глушкова В. Г. Введение в экономическую географию и региональную экономику : учеб. пособ. для экономических вузов / В. Г. Глушкова, А. А. Винокурова. – М. : Из-во МГУ, 2011. – 281 с.
5. Медков В. М. Демография : учеб. пособ. / В. М. Медков. – Ростов-на-Дону : Из-во "Ростов", 2012. – 329 с.
6. Морев В. И. Население и кризисы / В. И. Морев, Л. В. Иванковой. – М. : МГУ и Диалог, 2008. – 356 с.
7. Назарова Г. В. Демографія: навчальний посібник для студентів спеціальності 7. 050109 усіх форм навчання / Назарова Г.В., Іванісов О. В., Доровської О. Ф., Затеїщикова О.О. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. – 220 с.
8. Салин В. Н. Социально-экономическая статистика : учеб. пособ. / В. Н. Салин. – М. : "Юристъ", 2011. – 285 с.
9. Симагин Ю. А. Территориальная организация населения и хозяйства : учеб. пособ. / Ю. А. Симагин. –М. : Из-во МГУ, 2011. – 312 с.
10. Современная демография : учеб. пособ. / под ред. А. Я. Кваши , В. А. Ионцева. – М. : МГУ, 2005. – 308 с.
11. Урланис Б. Д. Народонаселение: исследования, публіцистика : науч. изд. / Б. Д. Урланис. – М. : Высшая школа, 2006. – 427 с.
12. Шелестов Д. К. Историческая демография : учеб. пособ. / Д. К. Шелестов. – М. : Высшая школа, 2002. – 270 с.
13. Щербаков А. И. Основы демографии и государственной политики народонаселения : учеб. пособ. / А. И. Щербаков. – М. : МГУ, 2012. – 292 с.
14. Якимов Д. И. Демография : учеб. пособ. / Д. И. Якимов. – Брянск : Эпоха, 2010. – 312 с.

5.2. Додаткова

15. Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами : навч. посіб. / Є. П. Качан. – К. : Вид. Дім "Юридична книга", 2003. – 258 с.
16. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами : навч. посіб. / Г. В. Осовська. – К. : Кондор, 2003. – 224 с.
17. Петрика М. О. Управління трудовими ресурсами : навч. посіб. / М. О. Петрика – Л. : ЛБК, 1996. – 228 с.

18. Підлужна Н. О. Основні показники рівня життя населення. // Праця і зарплата. – № 11 (399). – 2004. – С. 9.
19. Пономаренко В. С. Управління трудовим потенціалом : наук. вид. / В. С. Пономаренко – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006 – 348 с.
20. Пятова А. В. Управління трудовими ресурсами : навч.-метод. посіб. – Черкаси : VLADCO, 2007. – 390 с.
21. Соколик М. В. Оплата праці в доходах і витратах населення України. // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 3. – С. 19 – 25.
22. Стичинський Б. С. Науково-практичний коментар до законодавства України / Б. С. Стичинський, І. В. Зуб, В. Г. Ротань. – 2-ге вид. – К. : А.С.К., 2009. – 180 с.
23. Управління трудовим потенціалом : навч. посіб. / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб. – К. : КНЕУ, 2005. – 403 с.

5.3. Інформаційні ресурси

24. Головне управління статистики в Харківській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uprstat.kharkov.ukrtel.net.
25. Демографічний енциклопедичний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nation.geoman.ru.
26. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
27. Інститут демографічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.demographia.ru.
28. Світова статистика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.worldometers.info.ru.